AHMED BİN HADRAVEYH

Tasavvuf büyüklerinden. Ahmed bin Hadraveyh tasavvuf, yolunun, en yüksek derecesine ulaşmış, fetvâ sahibi, tarikatta kâmil, fütüvvette (asâlette) meşhûr, vilâyette sultan, riyâzette şöhret sahibi, tasavvuf ehli arasında makbûl idi. Belh şehrindendi. Künyesi Ebû Hâmid, asıl adı Ahmed bin Hadraveyh bin Muhammed bin Ebî Amr el-Belhî'dir. Önceleri Hâtem-i Es'am'ın talebesi idi. Ebû Turâb en-Nahşebî ve Ebû Hafs el-Haddâd ile sohbet etmiş, İbrâhim bin Edhem'i görmüştür, özellikle fütüvvet sahasındaki düşünce ve sözleriyle meşhûr olan Ahmed bin Hadraveyh, Belh emîrinin kızı Fâtıma ile evlenmişti. Hanımı Fâtıma da tasavvufta örnek bir kişi idi. Ahmed bin Hadraveyh 240 (m. 854) senesinde Belh'de vefât etti.

Ahmed bin Hadraveyh asker kıyâfetinde elbise giyerdi. Doğruluğu, en büyük lütfun elde edilmesinde tek çâre olarak gören Ahmed bin Hadraveyh: "Kim, bütün hâllerinde Allahü teâlânın kendisiyle olmasını istiyorsa, doğruluğa sarılsın" derdi. Ona göre kulun başarıya ulaşmaması, basîretsizliğinin eseridir. "Yol açık, hak zâhir, da'vette bulunan da işitilmiştir. Bütün bunlardan sonra şaşırmak, yalnız körlükten ileri gelmektedir" derdi.

Ebû Hafs'a "Bu yolun en büyüğü kimdir?" diye sorulduğunda: "Ahmed bin Hadraveyh'ten yüksek himmetli ve hâli ondan doğru kimse görmedim" buyurdu. Yine buyurdu ki: "Ahmed bin Hadraveyh olmasaydı, fütüvvet ve mürüvvet zâhir olmazdı."

Hanımı Fâtıma, Belh şehri Beyi'nin kızı idi. Tövbe etmiş ve Ahmed bin Hadraveyh'e haber gönderip, babasından kendisini istemesini söylemişti. Ebû Hâmid Ahmed kabûl etmeyince, ikinci defa adam gönderdi ve "Ben, seni Allah yolunu görmek istiyenlerin yolunu kesici değil, yol gösterici olmakta herkesten ileri sanıyordum" dedi. Bunun üzerine Ahmed bin Hadraveyh, Fâtıma'yı babasından istedi. Babası da Ahmed bin Hadraveyh'in bereketlerinden istifâde için kızını ona verdi. Fâtıma dünyâ işlerini terk etti ve Ahmed bin Hadraveyh'le huzûr ve sükûn içinde yaşadı.

Bir müddet Bistam'da kalan Ahmed bin Hadraveyh hanımı ile oradan ayrılıp, Nişâbûr'a gitti. Nişâbûr'da iken Yahyâ bin Muâz-ı Râzî oraya geldi. Gelen bu misâfiri Ahmed bin Hadraveyh evine da'vet etmek istedi. Hanımına zâtın da'vetinde neler yapılmasının gerektiğini sorunca, Fâtıma şöyle cevap verdi: "Birçok hayvan kesmeli, ayrıca şunlara da

ihtiyâç vardır; çokça şamdanlar, buhur ve misk alınmalı, bunlara ilâveten birkaç merkep kesmeli" deyince, Ahmed bin Hadraveyh: "Merkep kesmek de ne oluyor?" diye sordu. Hanımı, "Kerem sahibi bir kimse, kerem sahibi bir kişiyi evine da'vet edip misâfir edince, mahallenin köpekleri de bundan nasîblerini almalıdır" diye cevap verdi.

Birgün evine bir hırsız girdi. Her tarafı aradı, fakat götürecek bir şey bulamadı. Eli boş döneceği zaman Ahmed bin Hadraveyh: "Ey genç! Şu kovayı al su doldur. Abdest al ve namaz kıl.. Bu arada evime belki birşey gelir, sana veririm. Böylece evimden boş dönmemiş olursun. Genç onun dediği gibi hareket etti. Sabah olunca zengin birisi Ahmed bin Hadraveyh'e yüzelli altın getirdi. Ahmed bin Hadraveyh hazretleri bu parayı o gence vererek: "Al bu gece kıldığın namazların karşılığıdır" dedi. Bunun üzerine gence bir hâl oldu ve: "Yolumu kaybetmiştim, izzet ve cemâl sahibi olan Allahü teâlâ için bir gece hayırlı bir iş yaptım. Bana böyle ikramda bulundu" diyerek tövbe etti ve Ahmed bin Hadraveyh'in talebelerinden oldu.

Vefâtı yaklaştığı zaman yediyüz altın borcu vardı. Bunun tamamını fakîrler için harcamıştı, ölüm hâlinde iken alacaklıların hepsi birden geldi ve yatağının çevresini sardılar. Bunu fark eden Ahmed bin Hadraveyh: "Allahım! Benim canımı alıyorsun, fakat onların rehini benim canımdır. Ben onların nezdinde rehin bulunuyorum. Şimdi onlar güvendikleri bir kefil aradıklarına göre, bu borcu öyle bir kişiye havale et ki, onların alacağını ödesin. Canımı o zaman al" diye duâ etti. Sözlerini bitirir bitirmez biri gelip kapıyı çalarak, "Ebû Hâmid'den alacakları olanlar dışarı çıksınlar" dedi. Hepsinin alacağını ödedi. Borçları ödendiği an Ebû Hâmid hazretleri vefât etti.

Birçok eserleri bulunan Ahmed bin Hadraveyh, hayatında düstur hâline getirdiği "Allah doğrularla beraberdir" sözünün tecellisine ölüm döşeğinde de kavuşmuştur. Vefâtı sırasında yanında bulunan Muhammed bin Hâmid şöyle anlatıyor:

"Ahmed bin Hadraveyh ölüm döşeğinde iken 95 yaşında idi. Kendisine bir mes'ele sorulunca gözleri yaşardı. "Ey oğlum 95 senedir çaldığım bir kapı vardı. İşte şimdi o kapı bana açılıyor. Benim için se'âdetle mi yoksa bahtsızlıkla mı açılıyor, bilmiyorum. Nasıl cevap verebilirim?" diye karşılık verdi."

Buyurdu ki:

"Ma'rifetin hakîkati, Allahü teâlâyı kalb ile sevmek, dil ile anmak ve Allahü teâlâdan başka herşeyden ümidini kesmektir."

"Gaflet uykusundan daha ağır uyku yoktur. Şehvetten kuvvetli esâret yoktur. Gaflet ağırlığı olmasaydı. Şehvet galip gelmezdi"

"Yoksullara hizmet eden, şu üç şeyle mükâfatlandırılır. Tevâzu, edeb güzelliği, cömertlik." "İnsanların Allahü teâlâya en yakın olanı, güzel huylara en çok sahip olanıdır."

"Fakîrliğindeki izzeti ve dervişliğindeki şerefi gizli tut Ya'nî halka ben fakîrim diyerek sırrını açığa vurma. Çünkü fakîrlik Allahü teâlânın iyi bir ihsânı ve ikramıdır."

"Sabır, fakr-u zarûrette kalanların azığı, rızâ ise âriflerin mertebesidir."

"Kalb, bir takım kaplardan, ibârettir. Allahü teâlânın sevgisiyle doldukları zaman, nûrun fazlası diğer uzuvlara yarışır. Bâtılla dolduğu zaman da, ondaki karanlık diğer organlara geçer."

"Amellerin en iyisi hangisidir?" sorusuna: "Allahü teâlâdan başkasına iltifât etmekten kendini korumaktır" diye cevap vermişti.

Birgün yanında “Allaha firar ediniz” (Zâriyât-50) meâlindeki

âyet-i kerîme okunduğunda: “Bu her konuda kaçıp sığınılacak

en hayırlı olanın Allahü teâlâ olduğunu öğretmektedir” dedi.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Hilyet-ül-evliyâ cild-10, sh. 42

2) Nefehât-ül-üns sh. 119

3) Târih-i Bağdâd cild-1, sh. 119

4) Tezkiret-ül-evliyâ sh. 382

5) Tabakât-ül-kübrâ cild-1, sh. 314

6) İhyâ-i ulûmiddîn cild-4, sh. 601

7) Tabakât-üş-şafiyye sh. 103

8) Şezerât-üz-zeheb, cild-2, sh. 11

9) Sıfat-üs-safve cild-4, sh. 137

10) Risâle-i Kuşeyrî sh. 93

11) Câmi’u kerâmât-il-evliyâ cild-1, sh. 287